



**Кухар Василь Іванович,**  
суддя, голова Харківського  
апеляційного господарського суду,  
кандидат юридичних наук,  
заслужений юрист України

## ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СУДОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Прийняття у 2010 році Закону України «Про судоустрій і статус суддів» стало ще одним кроком до втілення в Україні світових стандартів діяльності судової влади, зокрема — Бангалорських принципів поведінки суддів, схвалених резолюцією 2006/23 Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 р., найважливішими з яких є принципи незалежності суддів, безсторонності та неупередженості — як запоруки зміцнення суспільної довіри до судових органів.

Важливим аспектом реалізації зазначених принципів є законодавчо встановлені підходи до організаційних аспектів адміністрування судів, судового управління, котре поєднує елементи державного управління та самоврядування, в яких (аспектах) суди виступають і як суб'єкти управління щодо учасників економічного обігу, і як об'єкти управління всередині судової системи.

У загальній теорії управління проблемі керівництва належить особливе місце. Керівник персоніфікує відповідальність, владу і право контролю. Разом з тим, правовий статус голови суду як керівника має певні специфічні риси, зокрема — пріоритет голів судів в адміністративній площині не повинен впливати на розгляд справ і прийняття судами рішень.

Слід погодитися з думкою науковців, які серед функцій голови суду, визначених у

статтях 24, 29 Закону «Про судоустрій і статус суддів», вважають найбільш загальною, об'ємною та постійною організаційне керівництво діяльністю суду, яке слід розуміти як об'єднання та спрямування зусиль суддів і працівників апарату суду на виконання завдань суду.

І оскільки головним є здійснення правосуддя відповідно до вимог чинного законодавства, зокрема з дотриманням вищезазначених основоположних засад незалежності суддів, безсторонності та неупередженості, то для найбільш повної реалізації цих засад мають вживатися комплексні заходи на всіх рівнях і напрямках діяльності суду, включаючи, зокрема, створення належних організаційних передумов і відповідної матеріально-технічної бази, що також є одним із важливих факторів підвищення авторитету судової влади.

Так, у ході проектування та будівництва приміщення Харківського апеляційного господарського суду по проспекту Правди, 13 були враховані вимоги як міжнародних стандартів, так і вітчизняного законодавства стосовно умов для здійснення справедливого та ефективного правосуддя.

Як важливі пріоритети було визначено: створення всім учасникам процесу рівних можливостей для реалізації їх процесуальних прав згідно з чинним законодавством,

сприятливих умов для захисту своїх прав та інтересів і, водночас, — для запобігання зловживанню вказаними правами та проявам корупції.

Враховуючи вказану концепцію розташування приміщень Харківського апеляційного господарського суду здійснено за принципом територіальної єдності і територіального розмежування: наявність блоку з вільним доступом для учасників судового процесу (1-й поверх), блоку з обмеженим доступом — адміністративні приміщення (2-й і 3-й поверхи).

Завдяки такому розташуванню реалізується принцип неупередженості суддів і працівників апарату: обмеження їх позапроцесуального спілкування з представниками сторін у справах, а також посилюється їх безпека. Таким чином, судді мають більше часу для роботи з матеріалами судових справ, звільнені від виконання не властивих їм адміністративних функцій та більш захищені від безпідставних скарг на їх адресу.

На 1-му поверсі нового приміщення суду розташовані 9 залів судових засідань, спеціальні кімнати для ознайомлення з матеріалами судових справ, у холі обладнано достатньо зручних місць для очікування та підготовки до судового слухання. Оформлення залів судових засідань відповідає функціональному призначенню приміщень, в яких відправляється правосуддя іменем України, та спрямоване на створення атмосфери поваги до суду.

З метою забезпечення права громадян на доступ до правосуддя (повноти, якості та доступності інформації) керівництвом суду впроваджено ряд заходів, а саме:

— у приміщенні суду розміщені інформаційні стенди, які містять інформацію про місцезнаходження, контактні телефони, електронну адресу і графік роботи суду, графіки прийому громадян керівництвом Вищого господарського суду України, Державної судової адміністрації України та Харківського апеляційного господарського суду, а також про розташування судових приміщень;

— у суді працює інформаційний кіоск, яким можуть користуватися всі особи, які відвідують установу. В ньому кожен може переглянути: інформацію про справи, призначені до розгляду в апеляційному суді; порядок сплати судового збору; графік прийому громадян керівництвом суду, різноманітні оголошення тощо;

— організовано наповнення розділів (підрозділів) офіційного веб-порталу судової влади України, на яких розміщується інформація про компетенцію, місцезнаходження і порядок роботи суду, порядок сплати судового збору, умови і порядок отримання інформації про діяльність суду та інші відомості;

— відповідно до Закону України «Про доступ до судових рішень», з метою реалізації права доступу до судових рішень, усі судові рішення суду розміщуються в Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Діяльність Харківського апеляційного господарського суду організована відповідно до вимог Закону України «Про судоустрій і статус суддів». У суді розроблено Положення про апарат суду, яким чітко визначено внутрішню структуру апарату суду, його компетенцію, основні завдання, функції, права та відповідальність. Компетенція відділів, їх основні завдання та способи їх виконання, функції, права, відповідальність, а також взаємодія з іншими структурними підрозділами суду визначаються відповідними положеннями про відділи.

З метою підвищення кваліфікації суддів господарських судів Харківського апеляційного округу, відповідно до затвердженого головою суду плану, на базі суду починаючи з 2004 року проводяться спільні заняття у системі вдосконалення професійної підготовки суддів. До викладення лекційних тем, зазначених у плані, залучаються провідні фахівці Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», судді Вищого господарського суду України, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Харківського апеляційного господарського суду.

Друга частина кожного заняття проводиться у формі тематичних семінарів з актуальних питань цивільного та господарського законодавства і судової практики. Доповідачами та співдоповідачами на даних семінарах виступають судді Харківського апеляційного господарського суду, а також господарських судів Харківської, Сумської та Полтавської областей.

Невід'ємною частиною комплексу заходів зі спеціальної фахової підготовки суддівських кадрів є також стажування суддів господарських судів Харківського апеляційного округу, яке починаючи з січня 2009 року відповідно до затвердженого графіку щомісяця проводиться на базі Харківського апеляційного господарського суду протягом тижня.

Після закінчення стажування кожен суддя місцевого господарського суду проходить співбесіду із суддями — керівниками стажування, з головою суду, а також перевірку рівня правових знань і практичних навичок за спеціально розробленими тестами.

З огляду на міжрегіональний статус Харківського апеляційного господарського суду головою суду разом з Харківським регіональним відділенням Національної школи суддів України визначено, що підвищення кваліфікації суддів і працівників апаратів господарських судів Харківського апеляційного округу буде проводитися на базі Харківського апеляційного господарського суду. Судді та працівники апарату суду беруть активну участь у підготовці та організації навчального процесу.

У Харківському апеляційному господарському суді за всіма напрямками роботи налагоджено ефективну систему організації діяльності структурних підрозділів та їх взаємодії.

Слід зазначити, що ефективне спрямування зусиль з організації роботи суду в зазначених вище напрямках неможливе без належного нормативно-правового врегулювання відносин, пов'язаних із судовим управлінням.

Останнім часом серед науковців виникають дискусії навколо тенденції до звуження кола повноважень голови суду. У цьому контексті видається правильним висновок, що якість роботи керівника суду базується не на обсязі його повноважень, а на авторитеті професіонала-юриста та особистих здібностях в організації роботи суду — з метою вдосконалення якості й ефективності правосуддя.

Водночас, низка питань, що стосуються управління судовою системою, потребують законодавчого вирішення. Зокрема, слід конкретизувати повноваження голови суду як керівника цієї установи щодо дотримання бюджетного законодавства, розпорядження фінансами суду. Видається за доцільне чітко закріпити в законі відповідний механізм — враховуючи неприйнятність технології бланкетності та половинчастих норм, які допускають неоднозначне тлумачення.

Крім того, нагальною є необхідність приведення підзаконних актів (зокрема нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України), виданих до набрання чинності Законом України «Про судоустрій і статус судів», у відповідність із цим Законом — як передбачено підпунктом 2 пункту 14 його Перехідних положень.

Адже тільки повна та послідовна реалізація ідеології, закладеної у вищевказаному Законі, щодо нових, сучасних і прогресивних підходів до адміністрування судів — може бути запорукою підвищення ефективності та якості діяльності кожного суду.

### Список використаних джерел

1. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 07.07.2010 р. № 2453-VI // Голос України. — 2010. — № 142.
2. Про статус суддів : Закон України від 15.12.1992 р. № 2862-XII // Урядовий кур'єр. — 1993. — № 21—22.
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Кодексу ад-

міністративного судочинства України, законів України «Про Вищу раду юстиції», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо недопущення зловживань правом на оскарження» від 16.06.2011 р. № 5-рп/2011 // Офіційний вісник України. — 2011. — № 50. — Ст. 1990.

4. Бангалорські принципи поведінки суддів (схвалені резолюцією 2006/23 Економічної та Соціальної Ради ООН від 27.07.2006 р.) // Міжнародні стандарти незалежності суддів : збірка документів / укл. Міжнародний фонд «Центр суддівських студій». — К. : Поліграф-Експрес, 2008. — С. 28—34.

5. Татьков В. І. Ефективним може бути тільки той голова, який має безумовний авторитет у колег і як керівник, і як юрист / В. І. Татьков // Закон і Бізнес. — 2011. — № 25. — С.1, 4—5.

6. Притика Д. М. Правові проблеми судового управління / Д. М. Притика // Право України. — 2003. — № 3. — С. 30—36.

7. Осетинський А. Й. Актуальні питання підвищення ефективності та якості організації роботи господарських судів в Україні / А. Й. Осетинський // Вісник господарського судочинства. — 2012. — № 5. — С. 51—63.

8. Ємельянов А. Проблемні питання визначення статусу голови господарського суду в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» / А. Ємельянов // Право України. — 2011. — № 6. — С. 73—77.

9. Кіт Х. Голова суду як суб'єкт владних повноважень [Електронний ресурс] / Х. Кіт // Вісник Львівського університету. Вип. 54. — С. 173—179. — Режим доступу : [http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/Vlnu\\_yu/2011\\_54/173adm54.pdf](http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlnu_yu/2011_54/173adm54.pdf).